

door Jan Hakvoort

Het verhaal van een plantenjager

Hans Nooteboom is een van onze wijkgenoten die zijn vleugels een heel eind heeft uitgeslagen. Hij beschouwde bijna de hele wereld als zijn achtertuin en wijdde zijn leven aan het ontdekken en verzamelen van onbekende plantensoorten uit het tropisch regenwoud. Op verzoek van mensen in zijn omgeving heeft Hans zijn levensverhaal in een boek verwerkt, rijk geïllustreerd met foto's. 'Ik was het gelukkigst als ik tijdens een expeditie midden in het bos een kamp had opgeslagen.'

Geboren in Nederlands Indië

Hans werd op 2 juli 1934 geboren op Sumba, in voormalig Nederlands-Indië, waar zijn vader bestuursambtenaar was. In 1936 werd zijn broer Jan Joost geboren. 'Omdat mijn vader na zeven dienstjaren recht had op verlof, werd in 1939 de boottocht naar Nederland aanvaard. Daar ging ons gezin in Leiden wonen aan de Rijn en Schiekade.' De moeder van Hans was immers Leidse, en zijn vader had in Leiden gestudeerd. In 1946 ging Hans naar het Stedelijk

Gymnasium aan de Fruinlaan. Na het gymnasium ging hij biologie studeren. Hans richtte zich op de Symplocaceae, een tropische boom- en struiksoort, die voornamelijk in zuidoost Azië voorkomt. In 1975 is hij ook op dit onderwerp gepromoveerd.

Gezinsleven aan de Moddermanstraat

Hans trouwde in 1959 met Inge Riel, en kreeg met haar 3 kinderen: Sibout, Menno en Marije, en zij woonden in die periode aan de Moddermanstraat, in onze wijk. 'Ik gaf biologieles aan de Rembrandtschool in Leiden, in het gebouw aan de Burggravenlaan. Omdat het aanzienlijk scheelde in de inkomsten haalde ik op 24 mei 1960 mijn onderwijsbevoegdheid. In het laatste jaar van mijn studie gaf ik 29 uur per week les, en op 12 december 1961 haalde ik mijn doctoraal examen cum laude.'

Avontuurlijke expedities

In 1969 ondernam hij de eerste expeditie naar het buitenland, om plantenmateriaal te verzamelen voor het Herbarium in Leiden. De eerste reisbestemming was Sabah, de meest noordelijke punt van Borneo. Dat was toen nog onontdekt gebied, dus het was handig dat Hans de taal sprak, vanwege zijn jeugd in Indië. Tijdens het verblijf in de tropen kreeg Hans te maken met moeilijke omstandigheden als hitte, regen, kou, stroomversnellingen in de rivieren, bloedzuigers, ziekten en soms met muitende inlandse expeditieleden die spullen ontvreemdden of een hogere beloning in sigaretten wilden. En met pech: 'Op een dag gleed ik uit toen ik een varen wilde pakken. De helling was loodrecht, naar beneden vallend kon ik met mijn linkerhand een boompje beetpakken. Daardoor sloeg die arm naar boven en kwam er een spier tussen schouderblad en opperarm te zitten. Ik moest een mitella omdoen omdat die arm niet meer te gebruiken was. In het ziekenhuis werden er breuken in schouderblad en arm ontdekt.' Hans was genooddaakt terug te keren naar Nederland, en pas een half jaar later

was hij enigszins hersteld. Tijdens een volgende reis naar Thailand, op zoek naar de Symplocos: 'De top van een omgevallen boom lag wel een meter of vijf boven de grond. Ik ben van onderen af naar boven gekropen, totdat ik in de kruin verdroogde bloemen en vruchten zag. Genoeg verzameld om in te leggen, en weer naar beneden gekropen. Ik viel echter en kwam op mijn rechterknie terecht. Wat een pijn! Pas veel later bleek dat mijn knieschijf gebroken was.' Nog meer ramspoed kwam een jaar later in Sarawak: 'Bij het oversteken van een rivier, lopend over een boomstam, val ik. Ik verdwijn onder water van de sterk stromende rivier, ik voel veel takken in de diepte. Op een geschikte plek ben ik op de kant geklommen en ben drijfnaat teruggelopen. Mijn mensen hadden intussen een kamp gemaakt na het oversteken. Ze dachten dat ik verdronken was, en dat er een geest het kamp binnenliep: grote consternatie.'

De hele wereld over

Inmiddels liep in Leiden zijn relatie op de klippen, en leerde hij op het werk analiste Helene de Vos kennen. In 1984 kochten ze een woning in de Roodenburgerstraat (waar ze nog altijd wonen), en in datzelfde jaar zijn ze ook getrouwd. In zijn werkzame leven heeft Hans o.a. de volgende landen bezocht: Indonesië, Maleisië, Thailand, India en de Andaman eilanden, Pakistan, Ceylon, Madagaskar, Birma, Australië, China, Canada, Cambodja, Laos, Vietnam, Madeira en de USA. In 1992 bezocht Hans ook zijn geboorte-eiland Sumba, waar hij zowaar de oud-chauffeur van zijn vader tegenkwam. Helene vergezelde Hans regelmatig op zijn reizen naar het buitenland, wat niet altijd gemakkelijk was, want Helene liep dengue (knokkelkoorts) op en heeft dat maar ternauwernood gered.

Het mooiste hoofdstuk uit zijn boek betreft het reisverslag van een expeditie naar Bukit Raya in Centraal Kalimantan, van november 1982 tot maart 1983. Hans: 'Er komt heel wat bij kijken om voor een groep van

ongeveer 20 man voor zo'n lange reis boodschappen te doen. Zo was er anderhalve ton rijst nodig, een paar honderd kilo gedroogde zoute vis, enorme hoeveelheden suiker, zout, koffie, enz. Voor het verzamelen van planten was 600 liter brandspiritus nodig en 300 kilo oude kranten. De verzamelde planten worden tussen kranten gelegd en in een plastic zak gedaan. Daar wordt spiritus overheen gegoten. De planten bederven dan niet en kunnen later thuis geperst en gedroogd worden.'

Nog steeds actief

Hans is jarenlang lid geweest van het bestuur van de Tienhovenstichting en van de Nederlandse commissie voor Natuurbescherming. Het gaat hem dan ook zeer aan het hart dat grote delen van Indonesië nu worden gebruikt voor palmolieplantages, hetgeen hij zelf heeft gezien toen hij er in later jaren overheen vloog. Helaas laat zijn gezondheid nu te wensen over, maar hij leest nog regelmatig artikelen over zijn vakgebied. Zijn nalatenschap betreft de vele wetenschappelijk artikelen die hij heeft geschreven. Vele daarvan gingen over de Magnolia, sinds 1985 een ander favoriet studieonderwerp. Hij houdt nu nog geregeld lezingen over zijn ervaring en veldwerk, onder anderen tijdens de koffië-ochtenden van het Ouderencontact op het Trigonterrein in onze wijk, die elke donderdag plaatsvinden. Met dat clubje mensen worden ook regelmatig uitjes ondernomen. Maar planten-jagen, dat lukt niet meer.

Hans leest ook trouw onze wijkkrant en verheugt zich erop dat hij zijn verhaal kan delen met wijkgenoten. Voor wie geïnteresseerd is geraakt, zijn boek 'Het leven van een plantenjager' (2017) is te koop via www.anoda.nl. □